

**Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Νομικών, Δικαιοσύνης και Δημοσίας
Τάξεως για το νομοσχέδιο «Ο περί Ποινικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) Νόμος
του 2019»**

Παρόντες:

Νίκος Τορναρίτης, πρόεδρος	Χριστιάνα Ερωτοκρίτου
Φωτεινή Τσιρίδου	Πανίκος Λεωνίδου
Νίκος Γεωργίου	Σωτήρης Ιωάννου
Άριστος Δαμιανού	Κωστής Ευσταθίου
Ανδρέας Πασιουρτίδης	Χαράλαμπος Θεοπέμπτου
Γιώργος Κουκουμάς	

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών, Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως μελέτησε το πιο πάνω νομοσχέδιο σε τρεις συνεδρίες της, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στις 22 Σεπτεμβρίου 2021 και στις 9 και 23 Μαρτίου 2022. Στα πλαίσια των συνεδριάσεων της επιτροπής κλήθηκαν και παρευρέθηκαν ενώπιόν της εκπρόσωποι του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, της Αστυνομίας Κύπρου, της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας και του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου.

Σκοπός του προτεινόμενου νόμου είναι η τροποποίηση του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155, ώστε να απαλειφθούν οι διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες στα πλαίσια ποινικής δίκης ο κατηγορούμενος, σε περίπτωση κατά την οποία αποδεικνύεται εκ πρώτης όψεως υπόθεση εναντίον του και καλείται από το δικαστήριο να προβάλει την υπεράσπισή του, έχει δικαίωμα να επιλέξει να προβεί σε ανώμοτη δήλωση, οπότε δεν υπόκειται σε αντεξέταση.

Ειδικότερα, με την προτεινόμενη κατάργηση του εν λόγω δικαιώματος ο κατηγορούμενος, σε περίπτωση που κρίνεται από το δικαστήριο ότι αποδείχτηκε εκ πρώτης όψεως υπόθεση εναντίον του, θα δύναται να ασκήσει το ήδη προβλεπόμενο στην ισχύουσα νομοθεσία δικαίωμα, ήτοι να δώσει μαρτυρία από τη θέση εξεταζόμενου

μάρτυρα, αφού ορκιστεί ως μάρτυρας, οπότε υπόκειται σε αντεξέταση ως μάρτυρας, ή να ασκήσει το δικαίωμα σιωπής.

Στα πλαίσια της συζήτησης του νομοσχεδίου η εκπρόσωπος του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως ανέφερε ότι η προτεινόμενη ρύθμιση κρίθηκε σκόπιμη, ύστερα από την επισήμανση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Απόφαση Α.Δ. ν. Δημοκρατίας, Ποινική Έφεση Αρ. 91/2014, 22 Ιουνίου 2016, για την ανάγκη εξέτασης από την πολιτεία του κατά πόσο έχει ωριμάσει ο χρόνος για την κατάργηση του δικαιώματος του κατηγορουμένου να προβαίνει σε ανώμοτη δήλωση από το εδώλιο. Περαιτέρω, η ίδια εκπρόσωπος ανέφερε ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως κατέληξε στην απόφαση για προώθηση της προτεινόμενης ρύθμισης, αντισταθμίζοντας αφενός τα επιχειρήματα υπέρ της κατάργησης του υπό αναφορά δικαιώματος, ήτοι την καταχρηστική άσκηση του από τους κατηγορουμένους, η οποία απολήγει σε σπατάλη πολύτιμου δικαστικού χρόνου και σε διασυρμό των κατηγορών, και αφετέρου τα επιχειρήματα κατά της κατάργησής του, βάσει των οποίων η διατήρηση του δικαιώματος αυτού επιβάλλεται από καθιερωμένες αρχές του ποινικού δικαίου και ειδικότερα από το δικαίωμα του κατηγορουμένου καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας να μην απαντήσει, εκτός εάν το επιθυμεί. Επιπροσθέτως, λήφθηκε υπόψη το γεγονός ότι το εν λόγω δικαίωμα έχει καταργηθεί στις πλείστες χώρες στις οποίες εφαρμόζεται το σύστημα του κοινοδικαίου.

Παράλληλα, μέλη της επιτροπής ζήτησαν από τους εκπροσώπους του αρμόδιου υπουργείου διευκρινίσεις αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο συντελείται η προαναφερόμενη κατάχρηση του δικαιώματος της ανώμοτης δήλωσης από τον κατηγορούμενο και τα προβλήματα που προκαλεί η ενάσκησή του και, επιπρόσθετα, την κατάθεση στατιστικών στοιχείων στην επιτροπή αναφορικά με την άσκηση του υπό αναφορά δικαιώματος.

Συναφώς, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως ενημέρωσε την

επιτροπή για τα πιο πάνω ζητήματα με επιστολή του, ημερομηνίας 25 Σεπτεμβρίου 2021, επισυνάπτοντας σχετική επιστολή της Αρχιπρωτοκολλητού του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ημερομηνίας 19 Οκτωβρίου 2021, στην οποία αναφέρεται ότι στα δικαστήρια δεν τηρούνται στοιχεία για τις υποθέσεις στις οποίες κατηγορούμενος άσκησε το δικαίωμα να προβεί σε ανώμοτη δήλωση ούτε υπάρχουν στοιχεία που να δεικνύουν ότι γίνεται κατάχρηση του δικαιώματος αυτού.

Η εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας, στα πλαίσια της διεξαχθείσας συζήτησης όπως και διά σχετικού σημειώματος, ημερομηνίας 19 Οκτωβρίου 2021, ως βάσιμους λόγους για την εξέταση της κατάργησης του δικαιώματος του κατηγορουμένου να προβαίνει σε ανώμοτη δήλωση προέκρινε τα ακόλουθα:

1. Οι λόγοι για τους οποίους παρασχέθηκε το δικαίωμα ανώμοτης δήλωσης έπαυσαν να υφίστανται. Το δικαίωμα αυτό πηγάζει από το γεγονός ότι ιστορικά στο σύστημα του κοινοδικαίου, στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας, για συγκεκριμένα ποινικά αδικήματα ο κατηγορούμενος δεν είχε δικαίωμα εκπροσώπησης από δικηγόρο ή δεν είχε δικαίωμα ένορκης μαρτυρίας. Στην Κυπριακή Δημοκρατία, όπως και σε άλλα κράτη που προχώρησαν με την κατάργηση του δικαιώματος της ανώμοτης δήλωσης, υπάρχει συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της δίκαιης δίκης και των δικαιωμάτων που συνδέονται με αυτήν και ως εκ τούτου εκλείπει ο λόγος ύπαρξης του δικαιώματος της ανώμοτης μαρτυρίας, με αποτέλεσμα πλέον να συνιστά ιστορικό αναχρονισμό.
2. Στις πλείστες χώρες στις οποίες εφαρμόζεται το σύστημα του κοινοδικαίου, μεταξύ των οποίων η Αγγλία, η Ουαλία, η Νέα Ζηλανδία, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και ο Καναδάς, το δικαίωμα στην ανώμοτη δήλωση έχει καταργηθεί.
3. Νομολογιακές αναφορές και επικλήσεις σε αυθεντίες του εθνικού, αλλά και του αγγλικού δικαίου, σύμφωνα με τις οποίες:
 - α. το δικαίωμα της ανώμοτης δήλωσης δε συνδέεται με το δικαίωμα σιωπής ή το

δικαίωμα της δίκαιης δίκης του κατηγορουμένου, τα οποία εν πάση περιπτώσει στην Κυπριακή Δημοκρατία κατοχυρώνονται συνταγματικά

- β. η ανώμοτη δήλωση δε συνιστά μαρτυρία με την αυστηρή έννοια του όρου και έχει πειστική παρά αποδεικτική αξία, με αποτέλεσμα να δημιουργεί προβλήματα στην αξιολόγησή της από τα δικαστήρια
- γ. η καταχρηστική επιλογή της ανώμοτης δήλωσης από τον κατηγορούμενο ενδεχομένως να συνεπάγεται πλήγμα στη δίκαιη δίκη των συγκατηγορουμένων αυτού.

Ο εκπρόσωπος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, παρ' όλο που εξέφρασε προβληματισμό σε σχέση με την προτεινόμενη τροποποίηση προβάλλοντας τη θέση ότι η ενάσκηση του εν λόγω δικαιώματος από τον κατηγορούμενο είναι αλληλένδετη με το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης και το τεκμήριο αθωότητας, υιοθέτησε τις θέσεις της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας επί του υπό εξέταση θέματος, υποστηρίζοντας ότι η ύπαρξη του δικαιώματος στην ανώμοτη δήλωση δε συμβάλλει ουσιαστικά στην ποινική διαδικασία.

Κατά τη συζήτηση επί των προνοιών του νομοσχεδίου μέλη της επιτροπής εξέφρασαν την άποψη ότι το υπό κατάργηση δικαίωμα άπτεται της διεξαγωγής της δίκαιης δίκης και του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου. Περαιτέρω, ανέφεραν ότι δικλίδα ασφαλείας σε ενδεχόμενες καταχρήσεις του δικαιώματος αποτελεί η διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου να αποδώσει τη δέουσα βαρύτητα αξιολογώντας έκαστη ανώμοτη δήλωση σύμφωνα με τις καθιερωμένες αρχές που προκύπτουν από την πάγια νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Επιπρόσθετα, μέλος της επιτροπής εξέφρασε προβληματισμό κατά πόσο αποτελεί ορθή πρακτική η επίκληση χωρών στις οποίες λειτουργούν ορκωτά δικαστήρια ως πρότυπο για την Κυπριακή Δημοκρατία, όπου δε συμμετέχουν ένορκοι στην ποινική διαδικασία.

Η εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας, αναφορικά με τους προβληματισμούς που τέθηκαν από τα μέλη της επιτροπής, τόνισε ότι το δικαίωμα στην ανώμοτη δήλωση δε συνδέεται ούτε επηρεάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο το δικαίωμα της δίκαιης δίκης και τα συνδεόμενα με αυτό δικαιώματα, όπως το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης και το δικαίωμα στη σιωπή. Περαιτέρω, αναφέρθηκε σε νομολογία των δικαστηρίων της Δημοκρατίας, καθώς και σε ακαδημαϊκές πηγές, όπου εκφράζονται προβληματισμοί για την αξιολόγηση της ανώμοτης δήλωσης, με ειδική αναφορά σε δικαστήρια στα οποία δε συμμετέχουν ένορκοι.

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών, Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, αφού έλαβε υπόψη όλα όσα τέθηκαν ενώπιόν της, κατέληξε στις πιο κάτω θέσεις:

1. Ο πρόεδρος και τα μέλη της βουλευτές της κοινοβουλευτικής ομάδας του Δημοκρατικού Συναγερμού υιοθετούν τους σκοπούς και τις επιδιώξεις του νομοσχεδίου και εισηγούνται την ψήφισή του σε νόμο.
2. Τα μέλη της βουλευτές των κοινοβουλευτικών ομάδων ΑΚΕΛ-Αριστερά-Νέες Δυνάμεις και του Δημοκρατικού Κόμματος, καθώς και τα μέλη της βουλευτές του Εθνικού Λαϊκού Μετώπου και του Κινήματος Οικολόγων-Συνεργασία Πολιτών επιφυλάχθηκαν να τοποθετηθούν επί των προνοιών του νομοσχεδίου κατά τη συζήτησή του ενώπιον της ολομέλειας του σώματος.
3. Το μέλος της βουλευτής του Κινήματος Σοσιαλδημοκρατών ΕΔΕΚ τάχθηκε κατά της ψήφισης του νομοσχεδίου σε νόμο.

11 Απριλίου 2022

ΣΓ/ΝΚ/ΣΠ/ΘΧ

Αρ. Φακ.: 23.01.060.151-2019